A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2006. szeptember 7. *

A C-125/05. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Østre Landsret (Dánia) a Bírósághoz 2005. március 17-én érkezett, 2005. március 15-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **VW-Audi Forhandlerforeningen,** a **Vulcan Silkeborg A/S** megbízottja

és

a **Skandinavisk Motor Co. A/S**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Rosas tanácselnök, J.-P. Puissochet, S. von Bahr, U. Lõhmus és A. Ó Caoimh (előadó) bírák,

* Az eljárás nyelve: dán.

főtanácsnok: L. A. Geelhoed,
hivatalvezető: H. von Holstein hivatalvezető-helyettes,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2006. február 16-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a VW-Audi Forhandlerforeningen, a Vulcan Silkeborg A/S megbízottja képviseletében M. Goeskjær és P. Gregersen advokater,

– a Skandinavisk Motor Co. A/S képviseletében C. Karhula Lauridsen, T. Ryhl és J. Ørskov Rasmussen advokater,

– az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében N. B. Rasmussen és A. Whelan, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2006. április 27-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatali kérelem tárgya a Szerződés 85. cikke (3) bekezdésének a gépjármű-forgalmazási és szervizmegállapodások egyes csoportjaira történő alkal-

mazásáról szóló, 1995. június 28-i 1475/95/EK bizottsági rendelet (HL L 145, 25. o.) 5. cikke (3) bekezdésének értelmezése.

2 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a VW-Audi Forhandlerforeningen (a Volkswagen és Audi márkájú gépjárművek márkakereskedőinek szövetsége) mint a Vulcan Silkeborg A/S (a továbbiakban: VS) megbízottja és a Skandinavisk Motor Co. A/S (a továbbiakban: SMC) között, az utóbbinak a VS-szel az Audi márkájú gépjárművek Dániában való forgalmazása tárgyában kötött megállapodás egyéves felmondási idővel történő felmondásának jogszerűsége tárgyában folyamatban lévő eljárásban terjesztették elő.

Jogi háttér

3 Az 1475/95 rendelet tizenkilencedik preambulumbekezdése szerint:

„Az 5. cikk (2) bekezdésének 2) és 3) pontja, valamint az 5. cikk (3) bekezdése mentességi minimumkövetelményeket határoz meg a forgalmazási és szervizmegállapodások időtartamára és megszüntetésére vonatkozóan, mert a kereskedő által a szerződés szerinti áruk forgalmazásának és szervizelésének javítása érdekében végzett befektetések és a rövid lejáratú vagy rövid felmondási idővel megszüntethető megállapodás együttesen nagymértékben megnövelik a kereskedő függőségét a szállítótól. Hogy azonban a rugalmas és hatékony forgalmazási struktúrák kialakítása elé ne gördüljenek akadályok, a szállítónak jogosultnak kell lennie arra, hogy megszüntesse a megállapodást, ha szükségessé válik a hálózat egészének vagy jelentős részének az átszervezése. [...]"

4 Az 1475/95 rendelet 1. cikke mentesíti az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti tilalom alól azon megállapodásokat, amelyekben a szállító azzal bízza meg a márkakereskedőt, hogy segítse elő a szerződéses termékek meghatározott területen való forgalmazását és vállalja, hogy a szerződésben meghatározott területen gépjárműveket és alkatrészeket csak a kereskedőnek szállít.

5 E rendelet 4. cikkének (1) bekezdése alapján a mentességet nem befolyásolja, ha a kereskedő arra vállal kötelezettséget, hogy eleget tesz a forgalmazás és a vevőszolgálat területén bizonyos minimumkövetelményeknek, különösen az üzlethelyiségek felszerelése, a szerződés szerinti áruk javítása és karbantartása tekintetében.

6 Ugyanezen rendelet 5. cikkének (2) és (3) bekezdése előírja:

„(2) Ha a kereskedő a 4. cikk (1) bekezdésében említett, a forgalmazási és a vevőszolgálati struktúra javítására irányuló kötelezettségeket is vállal, akkor a mentesség azzal a feltétellel áll fenn, hogy:

[...]

2) a megállapodás tartama legalább öt év, vagy ha határozatlan időre szól, akkor a megállapodás rendes felmondási ideje mindkét szerződő fél számára legalább két év; [...]

[...]

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott mentességi feltételek nem sértik:

– a szállító azon jogát, hogy a megállapodást legalább egyéves felmondási idővel megszüntesse, ha a hálózat egészének vagy jelentős részének átszervezése szükséges,

[...]

Ha a felek között nincs egyetértés, akkor minden esetben olyan, a vita gyors rendezését biztosító rendszert kell elfogadniuk – mint például szakértő harmadik személy vagy döntőbíró igénybevétele –, amely nem sérti azt a jogukat, hogy az alkalmazandó nemzeti joguk rendelkezéseinek megfelelően az illetékes bírósághoz forduljanak."

7 Az 1475/95 rendelethez kapcsolódó magyarázó brosúrában az Európai Közösségek Bizottsága a „Fel lehet-e a megállapodást korábban mondani?" című 16. kérdés a) pontjára adott válaszában a következőket írja:

„A gyártó jogosult korábban (egyéves felmondási idővel) felmondani a megállapodást, amennyiben a hálózata egészének vagy jelentős részének átszervezése szükséges. Az átszervezés szükségességét a felek egyetértése esetén vagy a forgalmazó kérésére független szakértő vagy döntőbíró útján lehet megállapítani. A független szakértő vagy döntőbíró igénybevétele nem sérti a felek azon jogát, hogy a nemzeti jog alapján az illetékes bírósághoz forduljanak [5. cikk (3) bekezdés]. Amennyiben a szállító a szerződésben a rendelet által meghatározott korlátokon túlmenően egyoldalú felmondási jogot írt elő saját maga számára, automatikusan kiesik a csoportrendelet hatálya alól [6. cikk (1) bekezdés 5. pont (...)].

A rövidebb felmondási idővel történő felmondás lehetősége azért került bevezetésre, hogy a gyártó rugalmasan alakíthassa forgalmazási rendszerét [19. preambulumbekezdés]. Az átszervezés szükségessége felmerülhet a versenytársak magatartása vagy a gazdasági körülmények olyan alakulása folytán, amely fejlemény lehet egyetlen gyártó belső döntésének vagy olyan külső körülménynek az eredménye, mint az adott régióban jelentős munkaerőt foglalkoztató vállalkozás bezárása. Figyelemmel arra, hogy számtalan helyzet adódhat, nem lenne reális az átszervezés minden lehetséges okát felsorolni.

A gyártó hálózata sajátos felépítésének esetről-esetre való vizsgálata során lehet eldönteni, hogy a hálózat jelentős része érintett-e. A »jelentős« kifejezés mind gazdasági, mind földrajzi szempontra utal, amely az adott tagállamban lévő hálózatra vagy annak egy részére korlátozódhat. Mindenesetre a gyártónak a független szakértővel, a döntőbíróval, vagy magával a felmondással érintett forgalmazóval kell megállapodásra jutnia, anélkül hogy a közvetve érintett más forgalmazókkal konzultálnia kellene."

8 2002. október 1-jétől kezdődően a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a gépjárműágazatbeli vertikális megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 2002. július 31-i 1400/2002/EK bizottsági rendelet (HL L 203., 30. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 158. o.) lépett az 1475/95 rendelet helyébe.

9 Az 1400/2002 rendelet „Különösen súlyos korlátozások" címet viselő 4. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a mentességet nem lehet alkalmazni azokra a vertikális megállapodásokra, amelyek célja a rendelkezésben felsorolt korlátozások valamelyike.

10 Ugyanezen rendelet 10. cikke szerint:

„A 81. cikk (1) bekezdésében megállapított tilalom nem alkalmazható a 2002. október 1. és 2003. szeptember 30. közötti időszakban a 2002. szeptember 30-án már hatályban lévő azon megállapodások tekintetében, amelyek nem teljesítik az e rendeletben előírt mentességi feltételeket, viszont teljesítik az 1475/95/EK rendeletben előírt mentességi feltételeket."

11 Az 1400/2002/EK rendelettel kapcsolatos magyarázó brosúrában a Bizottság a „Hogyan lehet az 1475/95 rendeletnek megfelelő szerződések megszűnését véghezvinni az átmeneti időszak alatt?" címet viselő 20. kérdésre adott válaszban különösen a következőket írja:

„Az 1475/95 rendelet 2002. szeptember 30-i lejárta, és felváltása új rendelettel önmagában nem vonja maga után, hogy szükség van a hálózat átszervezésére. A rendelet hatálybalépését követően a járműgyártó mégis úgy dönthet, hogy alapvetően átszervezi a hálózatát. Az 1475/95 rendeletnek történő megfelelés érdekében, és hogy ezáltal részesülni lehessen az átmeneti időszak kedvezményéből, a szerződések rendes megszűnéséről szóló értesítéseket két évvel előbb kell megküldeni, kivéve, ha átszervezést határoztak el, vagy ha kártalanítás-fizetési kötelezettség áll fenn."

12 Másrészt az „Előír-e a rendelet minimális felmondási időket?" címet viselő 68. kérdéssel kapcsolatban e brosúra a negyedik bekezdésben az egyéves felmondási idővel történő felmondással kapcsolatban a következőket tartalmazza:

„Azon objektív kérdés, hogy szükség van-e vagy sem a hálózat átszervezésére, és az a tény, hogy a szállító az átszervezést szükségesnek tekinti, még nem oldja meg az ügyet vita esetén. Ilyen esetben a nemzeti bírónak vagy választottbírónak kell eldöntenie az ügyet a körülményekre való tekintettel."

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

13 1996. szeptember 21-én az SMC új forgalmazási szerződést kötött a VS-szel, amely 1975 óta Audi márkájú gépjárműveket forgalmazott Dániában.

14 E megállapodás „Rövidített felmondási idővel történő felmondás" című 19. cikkének 1. pontja előírja:

„A szállító jogosult [...] a jelen szerződést írásban, legalább tizenkét hónappal korábban megküldött ajánlott levélben felmondani, amennyiben a szállító értékesítési hálózata egy részének vagy egészének jelentős mértékű átszervezése szükséges."

15 2002. május 16-án az Audi AG (a továbbiakban: Audi) jóváhagyta a dániai forgalmazási hálózatának átszervezésére vonatkozó tervet, amely többek között meghatározta az e tagállam tekintetében kitűzött pénzügyi cél eléréséhez szükséges forgalmazók számát.

16 2002. szeptember 2-án az SMC a következő levelet küldte meg 28 dániai Audi-kereskedő, köztük a VS részére:

„Figyelemmel a 2002. október 1-jén hatályba lépő, a gépjármű-ágazatbeli vertikális megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira vonatkozó új közösségi mentességre, szükségessé vált a forgalmazási hálózatunk egy éven belül történő átszervezése és a forgalmazási szerződéseknek az új csoportmentességi rendelettel történő összehangolása.

Ezért a forgalmazási szerződés 19. cikke 1. pontjának megfelelően, hivatkozással a szükséges átszervezésre, felmondjuk az Önnel kötött szerződést az Audi személygépjárművek tekintetében tizenkét hónapos felmondási idővel, amely 2003. szeptember 30-án jár le."

17 Ugyanezen a napon az SMC külön levelet is küldött a VS részére, amelyben jelezte, hogy a következő hónapokban fogja meghatározni az Audi a különböző kereskedőkkel szemben fennálló követelményeket, és kiemelte, hogy még túl korán van ahhoz, hogy az Audi jelenlegi forgalmazási hálózatát érintő következményeket teljes egészében felmérjék.

18 2002. október 3-i levelével az SMC tájékoztatta a VS-t arról, hogy a piaci keresletnek való megfelelés céljából a fennálló forgalmazási hálózatot 28-ról 14 kereskedőre csökkenti, továbbá, hogy a VS részére nem tesz újabb forgalmazási szerződésre vonatkozó ajánlatot.

19 A fenti körülményekre tekintettel a VW-Audi Forhandlerforeningen – arra hivatkozással, hogy 24 hónapos felmondási időnek lett volna helye – az előzetes döntéshozatali kérdést előterjesztő bírósághoz fordult azon Audi márkakereskedők nevében és javára, amelyek forgalmazási szerződését felmondták.

20 Ilyen körülmények között az Østre Landsret akként határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni az [...] 1475/95/EK rendelet [...] 5. cikkének (3) bekezdését, hogy a szállító az egyéves felmondási idővel felmondott forgalmazási szerződést a fent nevezett rendelkezésre való hivatkozáson felül is indokolni köteles?

2) Ha a fenti kérdésre adott válasz igenlő:

Milyen tartalmi követelményei vannak a közösségi jog szerint az ilyen indokolásnak, és mikor kell az indokolni?

3) Milyen következményei vannak annak, ha nem időben adnak indokolást vagy az nem megfelelő?

4) Úgy kell-e értelmezni az 1475/95 [...] rendelet 5. cikkének (3) bekezdését, hogy a szerződés egyéves felmondási idővel való felmondásának a szállító által már kidolgozott átszervezési terven kell alapulnia?

5) Ha a negyedik kérdésre adott válasz igenlő:

Milyen tartalmi és formai követelményeket kell támasztani a közösségi jog szerint a szállító által kidolgozott átszervezési tervvel szemben, és mikor kell az átszervezési tervet bemutatni?

6) Ha a negyedik kérdésre adott válasz igenlő:

Közölnie kell-e a szállítónak az átszervezési terv tartalmát a kereskedővel, akinek felmondott, és adott esetben ennek mikor és milyen formában kell megtörténnie?

7) Ha a negyedik kérdésre adott válasz igenlő:

Milyen következményei vannak annak, ha az esetleges átszervezési terv nem felel meg az ilyen tervekkel szemben támasztott formai és tartalmi követelményeknek?

8) Az 1475/95 [...] rendelet 5. cikke (3) bekezdésének dán nyelvi változata szerint a szállító akkor mondhatja fel a kereskedő felé a szerződést egyéves felmondási idővel, ha »a hálózat egészének vagy jelentős részének átfogó átszervezése szükséges«. A »szükséges« szó az 1475/95 [...] rendelet minden nyelvi változatában szerepel, mialatt az átfogó szó csak a dán nyelvi változatban.

Ennek alapján felmerül a kérdés:

Milyen követelményeket kell az átszervezéssel kapcsolatban felállítani, hogy a szállító egyéves felmondási idővel felmondhassa a szerződést az 1475/95 [...] rendelet 5. cikke (3) bekezdésének megfelelően?

9) Van-e jelentősége annak megítélése szempontjából, hogy a szerződés szállító általi, egyéves felmondási idővel történő felmondásának fennállnak-e az 1475/95 [...] rendelet 5. cikke (3) bekezdése szerinti feltételei, hogy milyen gazdasági következménnyel járna a szállítóra, ha a szerződést kétéves felmondási idővel mondta volna fel?

10) Kire hárul a bizonyítási teher a tekintetben, hogy a szerződés szállító általi egyéves felmondási idővel történő felmondásának az 1475/95 [...] rendelet 5. cikke (3) bekezdése szerinti feltételei fennállnak-e, és hogyan lehet ennek a bizonyítási tehernek eleget tenni?

11) Úgy kell-e értelmezni az 1475/95 rendelet 5. cikkének (3) bekezdését, hogy a szerződés szállító általi egyéves felmondási idővel való felmondásának feltételei már az abban foglaltak miatt fennállnak, mivel az 1400/2002 [...] rendelet végrehajtása már önmagában szükségessé tette a szállítók hálózatának átfogó átszervezését?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

21 Kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében a szállítónak az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első bekezdésének első pontja szerinti, arra vonatkozó jogának a terjedelmével kapcsolatban kér pontosítást, amely szerint az felmondhatja a megállapodást egyéves felmondási idővel, amennyiben a hálózat egészének vagy jelentős részének átszervezése szükséges.

22 Amint azt a Bizottság és az SMC jelezték a tárgyaláson, ezekkel a kérdésekkel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja meghatározni, hogy ez a felmondási jog milyen feltételekhez van kötve (nyolcadik és kilencedik kérdés). Ebben a körben az a kérdés is felmerül, hogy kire esik a bizonyítás terhe arra vonatkozóan, hogy a feltételek teljesültek-e és milyen módon kell a bizonyítást lefolytatni (tizedik kérdés). Másrészt az is kérdéses, hogy a felmondás további feltételekhez van-e kötve annak indokát és az átszervezési terv szükségességét

illetően (első és hetedik kérdés). Végül a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy az 1400/2002 rendelet hatályba lépése miatt szükségessé vált-e a forgalmazási hálózatnak az 1475/95 rendelet hivatkozott rendelkezése értelmében vett átszervezése (tizenegyedik kérdés).

A nyolcadik és a kilencedik kérdésről

23 E kérdésekkel, amelyeket indokolt együttesen vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy milyen alapfeltételeknek kell teljesülniük az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első bekezdésének első pontja alkalmazásához.

24 Az 1475/95 rendelet 5. cikke (2) bekezdésének 2. pontja szerint ha a forgalmazó a 4. cikk (1) bekezdésében említett, a forgalmazási és a vevőszolgálati struktúra javítására irányuló kötelezettségeket is vállal, akkor a mentesség azzal a feltétellel áll fenn, hogy a megállapodás határozatlan időre szól, feltéve hogy a megállapodás rendes felmondási ideje mindkét szerződő fél számára legalább két év.

25 Mindenesetre a fenti 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése szerint a mentességi feltételek nem sértik a szállító azon jogát, hogy a megállapodást legalább egyéves felmondási idővel megszüntesse, ha a hálózat egészének vagy jelentős részének átszervezése szükséges.

26 Ebben a tekintetben az 1475/95 rendelet tizenkilencedik preambulumbekezdéséből következik, hogy függetlenül a forgalmazó által a szerződés szerinti áruk forgalmazásának és szervizelésének javítása érdekében végzett befektetésektől, a rugalmas és hatékony forgalmazási struktúrák kialakítása elé nem szabad akadá-

lyokat gördíteni. Ugyanezen preambulumbekezdés szerint a szállítónak jogosultnak kell lennie arra, hogy megszüntesse a megállapodást, ha szükségessé válik a hálózat egészének vagy jelentős részének az átszervezése.

27 Így a rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése kivételt tartalmaz, és emiatt azt megszorítóan kell értelmezni.

28 Ebben a tekintetben a fenti rendelkezés szövegéből következik, hogy az abban foglalt felmondási jognak két kapcsolódó feltétele van: egyrészt a forgalmazási hálózat egészének vagy jelentős részének átszervezése, másrészt ezen átszervezés szükségessége.

29 Ami az első feltételt illeti, a fenti rendelkezés szövegéből következik, hogy az először is megkívánja az érintett szállító hálózatának „átszervezését". Az ilyen átszervezés szükségszerűen maga után vonja e szállító forgalmazási struktúrája szervezetének módosítását, ami vonatkozhat különösen e struktúrák jellegére vagy formájára, céljára, a struktúrákon belül a feladatok elosztására, az érintett szolgáltatások és termékek szállításának módjaira, a fenti struktúrák résztvevőinek számára vagy minőségére, illetve ezek földrajzi kiterjedésére.

30 Másrészt az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése értelmében – a dánt kivéve az összes nyelvi verzió szerint – az átszervezésnek a szállító hálózata „egészét" vagy „jelentős részét" érintenie kell. Az érintett forgalmazási struktúrák módosításának jelentősnek kell lennie, mind tárgyi, mind földrajzi szempontból.

31 A nemzeti bíróságok illetve a választottbíróságok feladata annak értékelése az előttük folyó eljárás összes elemének és különösen az érintett szállító forgalmazási hálózata sajátos szervezetének figyelembe vételével, hogy tárgyilagosan történt-e ilyen átszervezés az adott hálózatban.

32 Ebben a tekintetben – amint azt a Bizottság megjegyezte és a főtanácsnok kifejtette indítványának 15–26. pontjaiban – az a tény, hogy az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdése első franciabekezdésének dán nyelvi változata – szemben az összes többi nyelvi változattal – a forgalmazási hálózat „átfogó" (*„gennemgribende"*) átszervezésére utal, nem lényeges tekintettel arra, hogy ez a pontosítás nem tesz semmit hozzá a jelentős átszervezés követelményéhez, amely abból a feltételből adódik, amely szerint – az összes többi nyelvi verzióban – az érintett szállító hálózata egészének vagy jelentős részének átszervezése szükséges.

33 A második feltételt illetően a Bizottság és az SMC előadják, hogy a szállító az, aki önállóan eldöntheti a forgalmazási hálózata átszervezésének szükségességét. Az 1475/95 rendeletnek nem célja az, hogy segítse a bíróságokat és a választottbíróságokat a szállító ilyen átszervezés keretében megnyilvánuló üzleti megfontolásainak feltárásában. A szállító a kereskedők számának meghatározására vonatkozó szabadsága egyáltalán nem korlátozható e rendelet rendelkezéseivel. Ezért a fenti feltétel teljesítéséhez elegendő, ha a felmondás és a hálózat átszervezése között kapcsolat áll fenn.

34 A fenti érvelés, amely a Bizottság tekintetében ellentétes az 1400/2002 rendelethez készült magyarázó brosúra 68. kérdésére adott válaszával, nem fogadható el.

35 Igaz, hogy az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése szerinti rövidített felmondási idővel való felmondás jogszerűségével kapcsolatos eljárásban nem a nemzeti bíróság vagy a választottbíróság feladata az, hogy kétségbe vonja azokat a gazdasági és üzleti megfontolásokat, amelyekre figyelemmel a szállító úgy döntött, hogy átszervezi a forgalmazási hálózatát.

36 Mindenesetre az is biztos, hogy az átszervezés szükségessége nem függhet kizárólag a szállító mérlegelésén, megfosztva ezzel a forgalmazókat ebben a tekintetben a hatékony bírói védelemtől, figyelemmel arra, hogy az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése szerint ennek szükségessége teszi lehetővé a szállító számára azt, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdése szerinti csoportmentesség alkalmazhatóságának megtartásával felmondhassa a megállapodást a hivatkozott 5. cikk (2) bekezdésének 2. pontjában meghatározott rendes kétéves felmondási idő figyelmen kívül hagyásával.

37 Figyelemmel az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdése első franciabekezdésének céljára és kivétel jellegére, a legalább egyéves felmondási idővel való felmondáshoz való jog gyakorlásának feltétele az, hogy az átszervezés szükségessége hihető módon indokolható legyen a gazdasági hatékonyságnak a szállító vállalkozás belső vagy külső objektív indokaival, amelyek – figyelembe véve azt a környezetet, amelyben az érintett szállító versenyez – alapján ez utóbbi forgalmazási hálózatának gyors átszervezése hiányában e hálózat létező struktúráinak hatékonysága csökkenhet.

38 Így az a tény, hogy a szállító saját, a forgalmazási hálózata helyzetének szubjektív üzleti értékelése alapján arra a következtetésre jut, hogy szükséges annak átszervezése, önmagában nem elegendő az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdése első franciabekezdése szerinti átszervezés szükségességének

bizonyításához. Ezzel szemben érdemleges az, hogy milyen esetleges hátrányos gazdasági következménnyel járna a szállítóra, ha a forgalmazási szerződést kétéves felmondási idővel mondta volna fel.

39 A nemzeti bíróságok és választottbíróságok feladata az ilyen átszervezés objektív szükségességének értékelése az előttük folyó eljárás összes körülményének figyelembevételével.

40 Következésképpen a nyolcadik és a kilencedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdését úgy kell értelmezni, hogy „a hálózat egésze vagy jelentős része átszervezésének szükségessége" feltételezi az érintett szállító forgalmazási struktúráinak tárgyi és földrajzi szempontból történő jelentős módosítását, amely hihető módon indokolható a gazdasági hatékonyságnak a szállító vállalkozás belső vagy külső objektív indokaival, amelyek alapján – figyelembe véve azt a környezetet, amelyben ez a szállító versenyez – ez utóbbi forgalmazási hálózatának gyors átszervezése hiányában e hálózat létező struktúráinak hatékonysága csökkenhet. Jelentőséggel bír ebből a szempontból az, hogy milyen esetleges hátrányos gazdasági következménnyel járna a szállítóra, ha a forgalmazási szerződést kétéves felmondási idővel mondta volna fel. A nemzeti bíróságok és a választottbíróságok feladata az előttük folyó eljárás összes körülményének figyelembevételével annak vizsgálata, hogy a fenti feltételek teljesülnek-e.

A tizedik kérdésről

41 Tizedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra keres választ, hogy kire hárul a bizonyítási teher a tekintetben, hogy a szerződés szállító általi egyéves felmondási idővel történő felmondásának az 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése szerinti feltételei fennállnak-e, és hogyan lehet ennek a bizonyítási tehernek eleget tenni.

42 Ebben a tekintetben – figyelemmel a hivatkozott rendelkezésnek a fenti 5. cikk (2) bekezdésének 2. pontja szerinti rendes felmondáshoz viszonyított kivétel jellegére – elegendő megjegyezni azt, hogy amint az egyéni mentesítést kérő vállalkozás feladata annak bizonyítása, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdésében meghatározott feltételek teljesültek (lásd ebben a tekintetben a 43/82. és 63/82. sz., VBVB és VBBB kontra Bizottság ügyben 1984. január 17-én hozott ítélet [EBHT 1984., 19. o.] 52. pontját), amennyiben valamely forgalmazó vitatja a nemzeti bíróság vagy a választottbíróság előtt az egyéves felmondási idővel történő felmondás jogszerűségét, az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése szerinti felmondási jogra támaszkodó szállítóra hárul annak bizonyítása, hogy az e rendelkezésben meghatározott feltételek teljesültek.

43 A bizonyítás módját illetően – mivel erről az 1475/95 rendelet nem rendelkezik – a nemzeti jogra kell támaszkodni.

44 Következésképpen a tizedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdését úgy kell értelmezni, hogy amennyiben valamely forgalmazó vitatja a nemzeti bíróság vagy a választottbíróság előtt az egyéves felmondási idővel történő felmondás jogszerűségét, a szállítóra hárul annak bizonyítása, hogy az egyéves felmondási idővel történő felmondás gyakorlásának az e rendelkezésben előírt feltételei teljesültek. A bizonyítás módját illetően a nemzeti jogra kell támaszkodni.

Az első és a hetedik kérdésről

45 Első és hetedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy az 1475/95 rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdésének első

franciabekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az e rendelkezés alapján a forgalmazási szerződést felmondó szállító köteles a felmondást egyrészt formálisan indokolni, másrészt előzetesen átszervezési tervet létrehozni.

46 A VS álláspontja szerint a fenti rendelkezés célja – vagyis a forgalmazási hálózatok közötti hatékony verseny biztosítása a forgalmazók függőségének csökkentése révén – megkívánja azt, hogy ez utóbbiak tevékenységét ne árnyékolja be a felmondástól való félelem. Ezért a szállító köteles írásban indokolni – legkésőbb a felmondásról szóló értesítésben – a felmondás objektív és kifejezett indokait, amelyekre támaszkodik. Másrészt az átszervezési terv előzetes megléte az indokolás követelményének jelentős részét képezi. A Bizottság ugyanezt az álláspontot fogadta el a dán versenyhatóság részére megküldött véleményben, amint ez az utóbbinak a VW-Audi Forhandlerforeningen részére 2002. december 20-án megküldött leveléből kitűnik.

47 Ebben a tekintetben mindenesetre meg kell jegyezni – amint azt a Bizottság előadja –, amennyiben az 1475/95 rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése kimondja, hogy a rendeletben meghatározott mentességi feltételek „nem sértik" a szállító azon jogát, hogy a megállapodást legalább egyéves felmondási idővel megszüntesse, ha a hálózat egészének vagy jelentős részének átszervezése szükséges, csupán a fenti rendelkezésben foglalt feltételek teljesülése esetén alkalmazható lehetőséget szabályoz a rendeletben, de nem korlátozza a feleknek a hatályos nemzeti jog alapján élvezett szerződési szabadságát.

48 Míg az 1475/95 rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése – annak szövege szerint – lehetővé teszi a szállító számára, hogy a hálózata átszervezésének szükségessége esetén rövidebb felmondási idővel felmondja a megállapodást, nem ír elő ezzel szemben semmilyen kötelezettséget e

felmondás formális indokolásával vagy az átszervezés formájával, illetve tartalmával kapcsolatban. Azt is meg kell állapítani, hogy a hivatkozott rendelet semelyik más rendelkezéséből sem következik ilyen kötelezettség.

49 Figyelemmel e feltételekre, amint azt a Bizottság helyesen előadja a jelen eljárásban, kizárólag a nemzeti jogra való hivatkozással kell eldönteni azt a kérdést, hogy a megállapodásnak az 1475/95 rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése szerinti egyéves felmondási idővel történő felmondását formálisan indokolni kell-e, illetve hogy a szállítónak a felmondásról szóló értesítést megelőzően kell-e átszervezési tervvel rendelkeznie.

50 A VS állításával ellentétben a forgalmazók nincsenek teljesen megfosztva a bírói védelemtől, amint az a jelen ítélet 42. és 44. pontjából következik, mivel amennyiben a forgalmazó vitatja a nemzeti bíróságok és a választottbíróságok előtt az egyéves felmondási idővel való felmondás jogszerűségét, a szállítóra hárul annak igazolása a fenti rendelkezés alkalmazásához szükséges feltételek tényleges teljesülésének bizonyításával.

51 Következésképpen az első és hetedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1475/95 rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdését úgy kell értelmezni, hogy az nem teszi kötelezővé a szállító számára a fenti rendelkezés alapján történő felmondás formális indokolását, sem azt megelőzően átszervezési terv készítését.

A tizenegyedik kérdésről

52 Ezzel a kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy az 1400/2002 rendelet hatályba lépése önmagában szükségessé tette-e a szállítók hálózatának átszervezését az 1475/95 rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése értelmében.

53 A Bizottság és az SMC lényegében előadják, hogy az 1400/2002 rendelet hatályba lépése önmagában szükségessé teheti a forgalmazási hálózat átszervezését. A Bizottság álláspontja szerint az átszervezés szükségességének a szállító általi értékelését nem vetheti el a nemzeti bíróság vagy a választottbíróság. Az SMC előadja, hogy a jelen ügyben a fenti rendelet hatályba lépése önmagában szükségessé tette a dániai forgalmazási hálózatának jelentős átszervezését, nevezetesen a területi védelmet biztosító kizárólagos forgalmazás helyett a szelektív forgalmazási rendszer kiépítését, amelyben nincs ilyen védelem és a márkakereskedővé válás minőségi követelmények teljesítéséhez kötött.

54 Meg kell jegyezni, amint azt a Bizottság kiemelte az e rendelethez kapcsolódó magyarázó brosúrájában, hogy az 1400/2002 rendelet jelentős módosításokat tartalmaz az 1475/95 rendeletben létrehozott csoportmentességi rendszerhez képest azzal, hogy az utóbbinál szigorúbb szabályokat vezetett be az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti bizonyos versenykorlátozó magatartások tekintetében.

55 Különösen az 1400/2002 rendelet szerint a csoportmentesség nem alkalmazható a szelektív forgalmazási rendszer tagjai általi aktív és passzív eladások korlátozása esetén, megtiltva ezzel a csoportmentesség keretében a kizárólagos és a szelektív forgalmazásnak az 1475/95 rendelet által mentesített kombinációját [e rendelet 3. cikkének 8–10. pontja].

56 Mindenesetre az 1475/95 rendeletben meghatározott csoportmentesség kedvezményében való részesüléshez a szállítók nem voltak kötelesek a forgalmazási megállapodásokba az EK 81. cikk (1) bekezdésével ellentétes versenykorlátozásokat foglalni. Valójában ez a rendelet – az 1400/2002 rendelettel együtt – mint az EK 81. cikk (3) bekezdésének végrehajtási rendelete arra szorítkozik, hogy az érintett ágazat gazdasági szereplőinek lehetőséget ad arra, hogy a forgalmazási, értékesítési és vevőszolgálati megállapodásaikban szereplő egyes versenykorlátozó kikötések ellenére elkerüljék a hivatkozott 81. cikk (1) bekezdése szerinti tilalmat. A fenti

rendeletek rendelkezései nem írják elő a gazdasági szereplők számára azt, hogy a fenti lehetőségekkel korlátozó rendelkezések útján éljenek, amelyek közvetlenül érintik a szerződéses rendelkezések érvényességét vagy tartalmát, vagy arra kényszerítik a szerződő feleket, hogy a szerződés tartalmát módosítsák (lásd ebben a tekintetben a 10/86. sz. VAG France-ügyben 1986. december 18-án hozott ítélet [EBHT 1986., 4071. o.] 12. és 16. pontját, a C-41/96. sz. VAG-ügyben 1997. június 5-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-3123. o.] 16. pontját, valamint a C-230/96. sz. Cabour-ügyben 1998. április 30-án hozott ítélet [EBHT 1988., I-2055. o.] 47. pontját).

57 Így – amint azt az SMC előadta – amíg az 1475/95 rendeletben előírt csoportmentesség csak abban az esetben volt alkalmazható, amennyiben a forgalmazó vállalta a garanciális javítást, a szervizt és a visszahívással kapcsolatos tevékenységet [a hivatkozott rendelet 4. cikke (1) bekezdésének 1. és 6. pontja, valamint 5. cikke (1) bekezdésének 1. pontja], habár az 1400/2002 rendelet alapján nem alkalmazható a csoportmentesség a forgalmazó azon lehetőségének korlátozása esetén, hogy a javítási és karbantartási szolgáltatásokat szerződéses javítóműhelyeknek alvállalkozásba adja, illetve ezen utóbbiak tevékenységének korlátozása esetén [az utóbbi rendelet 4. cikke (1) bekezdésének g) és h) pontja], az 1400/2002 rendelet nem tiltja meg teljes egészében azt, hogy a forgalmazó ilyen szolgáltatásokat végezzen, mint a szállító kizárólagos vagy szelektív forgalmazási rendszerének keretében működő szerződéses javítóműhely.

58 A fentiekből következik, hogy amint azt a Bizottság lényegében kifejtette az 1400/2002 rendelettel kapcsolatos magyarázó brosúra 20. kérdésére válaszul, e rendelet hatályba lépése önmagában nem teszi szükségessé a hálózat átszervezését az 1475/95 rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése értelmében.

59 Mindenesetre figyelemmel arra, hogy az 1400/2002 rendelet lényegesen módosította a mentességek rendszerét, ennek hatályba lépése azzal járhat egyes szállítók számára, hogy a forgalmazási megállapodásokat módosítaniuk kell annak biztosítása

érdekében, hogy azok továbbra is a fenti rendeletben megállapított csoportmentesség hatálya alá essenek. Ez különösen igaz lehet olyan esetben, ha az 1475/95 rendelet alapján kötött és ennek megfelelő megállapodások az 1400/2002 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése szerinti „különösen súlyos" korlátozásokat tartalmaztak.

60 Éppen az 1400/2002 rendelet által bevezetett lényeges módosítások miatt írta elő ez utóbbi 10. cikke, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésében megállapított tilalom nem alkalmazható a 2002. október 1-je és 2003. szeptember 30-a közötti időszakban a 2002. szeptember 30-án már hatályban lévő azon megállapodások tekintetében, amelyek nem teljesítik az e rendeletben előírt mentességi feltételeket, viszont teljesítik az 1475/95/EK rendeletben előírt mentességi feltételeket.

61 Következésképpen figyelemmel az 1475/95 rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdése első franciabekezdésének kivétel jellegére és amint az az 1400/2002 rendelet harminchatodik preambulumbekezdéséből következik, a szállítóknak a forgalmazási hálózatuk az 1400/2002 rendelet hatályba lépése miatti módosítása megvalósítható a hivatkozott rendelet hatálya megszűntének időpontjában hatályos szerződések egyszerű módosításával, anélkül hogy – amint az a VS helyesen előadta a tárgyaláson – a kiigazítás szükségessé tenné a hatályos nemzeti jog alapján e megállapodások megszüntetését, valamint a forgalmazási hálózat egészének vagy jelentős részének átszervezését.

62 Mindenesetre bár az 1400/2002 rendelet nem tette automatikusan szükségessé a forgalmazási hálózatok átszervezését, el kell ismerni, hogy bizonyos esetekben az adott szállító forgalmazási hálózatának sajátos szervezete miatt olyan súlyú változtatások válhattak szükségessé, amelyet az az 1475/95 rendelet 5. cikk

(3) bekezdése első albekezdése első franciabekezdése értelmében a hálózat valódi átszervezésének lehet tekinteni.

63 Így szükségessé válhatott a fenti rendelkezés értelmében vett átszervezés olyan esetben, ha a csoportmentességben való részesülés érdekében a szállító, aki az 1400/2002 rendelet hatályba lépését megelőzően a kizárólagos és a szelektív forgalmazás kombinációját alkalmazta, úgy döntött, hogy a forgalmazási hálózatát a továbbiakban szelektív forgalmazási rendszerként építi fel, vagy az értékesítés tekintetében fenntartja a kizárólagos forgalmazási rendszert, míg a szerződéses javítóműhelyek által végzett vevőszolgálati tevékenység tekintetében szelektív forgalmazási rendszert vezet be.

64 Mindenesetre a nemzeti bíróságok vagy a választottbíróságok feladata az, hogy figyelemmel a jelen ítélet 28-38. pontjaiban megállapított szempontokra az előttük folyó eljárás összes körülményének és különösen a szállító által evégből előterjesztett bizonyítékok figyelembe vételével értékeljék azt, hogy az utóbbi által eszközölt változtatások a hálózata ilyen átszervezésének minősülnek-e, illetve hogy azt az 1400/2002 rendelet hatályba lépése tette-e szükségessé.

65 Következésképpen a tizenegyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1400/2002 rendelet hatályba lépése önmagában nem teszi szükségessé a szállító forgalmazási hálózatának átszervezését az 1475/95 rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése értelmében. Mindenesetre bizonyos esetekben az adott szállító forgalmazási hálózatának sajátos szervezetére tekintettel olyan súlyú változtatások válhattak szükségessé a rendelet hatályba lépése miatt, amelyet a fenti rendelkezés értelmében a hálózat valódi átszervezésének lehet tekinteni. A nemzeti bíróságok vagy a választottbíróságok feladata az, hogy az előttük folyó eljárás összes körülményének figyelembe vételével megállapítsák azt, hogy ez az eset áll-e fenn.

A költségekről

66 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján, a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

a Szerződés [81]. cikke (3) bekezdésének a gépjármű-forgalmazási és szervizmegállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló. 1995. június 28-i 1475/95/EK bizottsági rendelet 5. cikke (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdését úgy kell értelmezni, hogy:

– **„a hálózat egésze vagy jelentős része átszervezésének szükségessége" feltételezi az érintett szállító forgalmazási struktúráinak tárgyi és földrajzi szempontból történő jelentős módosítását, amely hihető módon indokolható a gazdasági hatékonyságnak a szállító vállalkozás belső vagy külső objektív indokaival, amelyek alapján – figyelembe véve azt a környezetet, amelyben ez a szállító versenyez – ez utóbbi forgalmazási hálózatának gyors átszervezése hiányában e hálózat létező struktúráinak hatékonysága csökkenhet. Jelentőséggel bír ebből a szempontból az, hogy milyen esetleges hátrányos gazdasági következménnyel járna a szállítóra, ha a**

forgalmazási szerződést kétéves felmondási idővel mondta volna fel. A nemzeti bíróságok és a választottbíróságok feladata az előttük folyó eljárás összes körülményének figyelembevételével annak vizsgálata, hogy a fenti feltételek teljesülnek-e.

– **amennyiben valamely forgalmazó vitatja a nemzeti bíróság vagy a választottbíróság előtt az egyéves felmondási idővel történő felmondás jogszerűségét, a szállítóra hárul annak bizonyítása, hogy az egyéves felmondási idővel történő felmondás gyakorlásának az e rendelkezésben előírt feltételei teljesültek. A bizonyítás módját illetően a nemzeti jogra kell támaszkodni.**

– **az nem teszi kötelezővé a szállító számára a fenti rendelkezés alapján történő felmondás formális indokolását, sem azt megelőzően átszervezési terv készítését.**

– **a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a gépjármű-ágazatbeli vertikális megállapodások és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 2002. július 31-i 1400/2002/EK bizottsági rendelet hatályba lépése önmagában nem teszi szükségessé a szállító forgalmazási hálózatának átszervezését az 1475/95 rendelet 5. cikk (3) bekezdése első albekezdésének első franciabekezdése értelmében. Mindenesetre bizonyos esetekben az adott szállító forgalmazási hálózatának sajátos szervezetére tekintettel olyan súlyú változtatások válhattak szükségessé a rendelet hatályba lépése miatt, amelyet a fenti rendelkezés értelmében a hálózat valódi átszervezésének lehet tekinteni. A nemzeti bíróságok vagy a választottbíróságok feladata az, hogy az előttük folyó eljárás összes körülményének figyelembe vételével megállapítsák azt, hogy ez az eset áll-e fenn.**

Aláírások